

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 30.

Onsdagen den 3 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr ledamoten av riksdagens andra kammare C. Johansson till följd av katarr i övre luftvägarna är förhindrad att besöka riksdagen, intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 2 mars 1915.

Carl Sebardt,
Med. dr.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Vennersten, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Palmstierna till mig framställt följande spörsmål:

»Vilken åtgärd har vidtagits i anledning av riksdagens skrivelse den 28 maj 1912 angående upprättande av kreditupplag för industri, som förädlar tullpliktig vara för export, samt när kan riksdagen av Kungl. Maj:t förvänta framställning i detta ärende?»

Till svar på dessa frågor ber jag få meddela följande:

Såsom i interpellationens motivering erinras, hemställde riksdagen i den nyssnämnda skrivelsen att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida tillstånd till kreditupplag må kunna medgivas i sådan form, att detsamma kommer den industri till godo som förädlar tullpliktig vara även för export, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning må föranleda.

Genom nådigt brev den 6 juni 1912 erhöilo kommerskollegium och generaltullstyrelsen i uppdrag att gemensamt verkställa den sålunda begärda utredningen och hava ämbetsverken den 25 nästlidna februari månad inkommit med utlåtande i ämnet.

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

I detta utlåtande framhålla ämbetsverken, att de nuvarande bestämmelserna lämna möjlighet till den kredit å tullavgifter, som genom det av riksdagen föreslagna institutet skulle beredas industrien, men att industrien icke synes hava med något större intresse omfattat denna utväg; och ämbetsverken hava av denna anledning ansett sig icke böra förorda, att lagstiftningen om tullfri förädlingsrörelse omlägges i sin helhet till kreditssystemets grund.

Samtidigt har emellertid kommerskollegium, som funnit av motiven till riksdagens framställning angående kreditupplag för förädlingsindustrien framgå att riksdagens förslag grundade sig på en önskan att så vitt möjligt underlätta villkoren för förädlingsrestitution och därigenom stärka vår exportindustri i konkurrensen med andra länders exportindustrier, bland annat även ur denna synpunkt ansett sig böra upptaga till prövning, huruvida lättnader kunde beredas i kontrollbestämmelserna för förädlingsrestitutionen. Denna prövning, som föregåtts av en hänvändelse i skrivelse den 3 mars 1914 till handelskamrarna i riket, Jernkontoret och Sveriges industriförbund för utrönande av önskemålen och uppfattningen inom industrikretsar, har resulterat i framläggandet av förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 5 tulltaxeförordningen i syfte att förenkla kontrollen och villkoren för beviljande av tullrestitution åt den även för export arbetande förädlingsindustrien.

Nu nämnda av kommerskollegium avgivna förslag har remitterats till generaltullstyrelsen, som anmodats däröver avgiva skyndsamt yttrande och hyser jag den förhoppningen att kungl. proposition i ämnet skall kunna avlåtas till årets riksdag.

Härfpå yttrade

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få uttala min tacksamhet för svaret, men jag må nu säga, att något intresse för den stora fråga, som här berörts, kan jag näppeligen säga gled igenom det anförande, som herr statsrådet framförde. I denna tid, då uppmärksamheten så starkt är fästad på möjligheten av att upparbeta främmande marknader och tillgodogöra för oss de möjligheter, som kanske om något halvår yppa sig, böra vi väl spänna våra krafter och bereda oss till att få dem använda på bästa sätt och man hade väntat mer från herr finansministern.

Nu är emellertid det, som berörts av mig i dag, en gammal historia skulle jag kunna säga. Herr statsrådet och undertecknad ha tidigare i bevillningsutskottet stått på alldeles olika ståndpunkter i frågan, och det kom ju fram även av herr statsrådets svar, att samma kylighet gör sig gällande beträffande denna sak nu som då. Men jag måste för min del säga, att tyvärr skadar detta icke endast handeln utan även industrien. Vi ha börjat

Svar å interpellation.
(Forts.)

bedriva en så exklusiv industripolitik i detta land, att vi försumma den stora handeln därför att vi vilja skydda en del små och svaga industrier. Jag undrar, om icke det vore en vidare blick man lade på saken, om man iakttog det allmänt erkända förhållandet, att handeln och industrien befrukta varandra och att handeln också banar väg för industrien. Genom de stängselåtgärder för handeln, som gång på gång vidtagas, försvåra vi i själva verket de industriella exportmöjligheterna.

Här var det ju så, att när undertecknad med anledning av 1912 års olika förslag framkom med spørsmålet om kreditupplag, upptogs den gamla tanken från 1880-talet, som genom 1882 års kommitté framförts, med ett lagförslag. Så kom tullvinden och sopade bort det där, och först sedan man under ett 20-tal år fått erfarenhet om vad den protektionistiska politiken betyder, är det som om intresset börjat göra sig gällande för någon kringskärning av den tullmur, som är uppförd.

Jag ber att för kammaren få framhålla, hur fullständigt resultatlöst vårt lagstiftningsarbete varit på grund av motstridiga intressen. Resultaten äro verkligen rent av bedrövliga. Här beslöts den 15 november 1907 en förordning om frihamn, och den moderniserades den 20 december 1912. Vi ha icke fått någon frihamnsanläggning i Sverige ännu. Den 20 december 1912 fastställdes olika lagförslag, varigenom frilagersinstitutionen infördes. Till dato ha vi icke ett enda frilager i Sverige. Man kan nu säga, att dessa båda institutioner, frihamn och frilager, förutsätta i viss mån en marknad, som är delvis upparbetad, eller i varje fall en mognande organisation i landet för transitohandel och reexport. Men förordningen angående tullrestitution av den 13 december 1912 drabbas icke av denna anmärkning. Ty beträffande detta förfarande hoppades man, att det skulle bliva inkörsporten för den riktning av handel och industri, som man önskade skulle åstadkommas. Emellertid, vad finna vi då? Jo, om vi gå till industrien, så finna vi, att det är ett belopp av 24,982 kronor 34 öre, som enligt denna förordning gått i tullrestitution under förlidit år. Således även beträffande denna förordning kan man tryggt säga, att den visar, att intet av 1912 års, som vi då ansågo relativt storslagna projekt förverkligats eller kommit till åsyftad nytta.

Hur kommer det sig då att denna förordning om tullrestitution icke kommit till användning? Jo, på grund av starka påtryckningar från protektionistiskt håll till följd av den utomordentliga ängslan att industrien och särskilt den svaga industrien skulle i någon mån lida av den, gjorde riksdagen ett uttalande i fråga om de varuslag som skulle åtnjuta tullrestitution vid reexport. Det blev sålunda en inskränkning, så att det hela måste bli fullständigt förfuskat. Och som man hörde av herr finansministern ha ämbetsverken börjat erkänna detta, vilket vi också läst i gårdagens tidningar, och man har nu börjat fundera på att förändra varuförteckningarna så, att de

Svar & interpellation.
(Forts.)

komma att omfatta flera varuslag. Det är efter en framställning från Stockholms handelskammare, som den frågan upptagits.

Men jag vågar likväl tro, att vi komma här i Sverige att få erfaras detsamma som i Danmark och Norge. Frihamnsinstitutionen kom till i Danmark, sedan man väl fått en upparbetad marknad, och det icke bara genom tullrestitution, utan just genom *kreditupplag*. I Norge var det först sent som man började använda frilager, och i Danmark har man fått mycket sparsam användning för detsamma. Restitutionsförfarandet måste först starkt utvecklas och gynnas. Detta borde vi göra klart för oss.

Man kan emellertid ställa den frågan till sig: Om vi gått på den bog, som föreslagits, av finansministern, om vi vidga tullrestitutionsförfarandet och om vi verkligen få en betydande omsättning genom tullrestitutionen, medför då icke detta, att respektive industrier komma att till tullverket årligen inbetala i tull högst betydande belopp och att dessa belopp komma att ligga i tullverket under väntetiden? Nu är det ännu tills dato ganska ringa belopp, som det gäller, men om jag tar samtliga de siffror, som beröra detta tullrestitutionsförfarande, så uppgå de likväl till 1,183,000 kronor. Antaga vi, att vi skulle närma oss förhållandena i Danmark, där man rör sig med tiotals miljoner, då skulle dessa pengar fastlåsas i tullverket och därigenom undandragas omsättningen i landet. Det är viktigare än räntan på tullbeloppet, att detta kapital icke blir tillräckligt fruktbargörande för produktionen i landet. Det förefaller mig, som om man borde inom näringskretsar starkt intressera sig för en rättelse härutinnan, så att vi liksom i Danmark och Tyskland kunde slå in på motsvarande åtgärder.

Nu vill jag säga, att när man är så orolig för industrien bör man betänka att denna är angelägen att kunna begagna sig av restitutionsförfarandet. Såsom exempel må anföras att redan förlidet år restitution beviljats för: skeppsmaterialier 644,000 kr., förädlade trä- och järnvaror 138,000 kr., förädlade vävnader och garn 66,000 kr., järnvägsvagnar 37,000 kr., elektriska motorer och gasaccumulatorer 25,000 kr., samt diverse övriga såsom velociped- och automobil delar 49,000 kr.

Nå, gå vi till respektive industrier, så finna vi, att åtskilliga av storindustrierna äro engagerade häri. Där ha vi Aktiebolaget Södertälje verkstäder, Göteborgs mekaniska verkstad, Lux, Primus, Kullberg i Katrineholm, Boxholms aktiebolag och åtskilliga andra. Man ser, hur restitutionsförfarandet är fäst vid olika industrier, som redan med nuvarande bestämmelser begagna sig av möjligheten till import av råfabrikat och halvfabrikat för att exportera dem efter förädling. När man finner detta förhållande, synes det mig vara desto större anledning att vidtaga betydelsefullare och mera ingripande åtgärder för att befordra denna utveckling och icke en sådan liten sak, som framlyste i herr finansministerns anförande i fråga om vissa

kontrollättnader. Det skulle bli helt ringa resultat av riksdagens skrivelse av 1912.

Jag vet, att dåvarande vice ordföranden i bevillningsutskottet ville helt avstyrka varje åtgärd i ämnet. Men riksdagen blev ense om en kompromiss, d. v. s. att för den industri, som arbetar med reexport, skulle man i fråga om kreditupplag vidtaga en utredning, som verkligen visade i vad mån det vore till gagn för landet eller icke. Och jag säger nu, att om Sveriges industriförbund eller endast industrikretsar få bli tongivande, då få vi aldrig den handel i gång, som verkligen är behöfvig.

Det förefaller som om man fortfarande ville, att Sverige skall liksom hermetiskt slutas till ifråga om handel och att en exklusiv industripolitik fortfarande skall göra sig gällande. Jag vågar knappast tro, att herr finansministern kommer att i någon mån bryta nya vägar härvidlag, men jag beklagar det verkligen, ty min livliga övertygelse är, att förrän vi slå in på mera genomgripande åtgärder, förr få vi icke det uppsving vare sig beträffande transitohandel, export eller reexport av förädlade varor, som är så väl behöfvigt. Och i denna tid, då uppmärksamheten alltmera fästes på detta och en stark önskan gör sig gällande att höja vårt svenska näringsliv genom att begagna de möjligheter, som vårt läge erbjuder att förvärva oss nya marknader och nya inkomstkällor, är det så mycket mera att beklaga, att icke ett större intresse för denna sak gör sig gällande. En orolig ängslan för, att en eller annan svag industri härigenom skulle komma att lida, är icke förenligt med ett sant national-ekonomiskt intresse för vårt land.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Vennersten: Herr talman! Ehuruval den ärade interpellantens anförande innehöll ett icke så obetydligt klander mot det sätt, varpå jag enligt hans förmenande uppfattat denna fråga, så anser jag mig dock med glädje kunna konstatera, att den ärade interpellantens intresse för saken kraftigt skall bidra till dess lösning. Jag ser nämligen för sakens skull helt och hållet bort ifrån det personliga klander, jag fått uppbära, och jag gör det så mycket hellre, som detta klander delvis beror på rent missförstånd. Herr Palmstierna började med att konstatera, att han och jag i denna fråga intaga olika ståndpunkter, och vidare konstaterade han i mitt svar samma kylighet, som han tidigare trott sig förnimma från min sida.

Nu är det emellertid, mina herrar, så, om vi hålla oss till den sak, som föreligger och som givit anledning till interpellationen, att den ärade interpellanten och jag från början haft alldeles samma uppfattning om vikten av att något i detta hänseende göres eller att undersökningar vidtagas för att man må kunna se, vad som för detta syftes vinnande bör göras. Utskottet var nämligen enigt i sin framställning, men motionen, som gav anledning till riksdagens skrivelse, gick ut på något

Svar å interpellation.

(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

annat än det, varom utskottet enade sig, och då interpellanten gick med härfpå, ådagalade han därmed sitt stora intresse för den fråga, som nu är före. Riksdagen gick också, som ju konstaterats, med på saken. Jag ber att få understryka, att det icke rådde någon meningsskiljaktighet om denna fråga men väl om den nämnda motionen.

Emellertid vill jag be att i den fråga, det här gäller — frågan om kreditupplag för den även för export arbetande förädlingsindustrien — få lämna några upplysningar, som även om de icke ha så stort intresse för alla kammarens ledamöter, dock torde intressera många av dem och som kanske i industri-kretsar skulle kunna framkalla ett förnyat studium av bestämmelserna om tullrestitution och tullkredit för ifrågavarande förädlingsindustri. Tyvärr ha icke alla nuvarande möjligheter fullt utnyttjats, och jag skall i första rummet be att få påpeka möjligheterna till erhållande av kredit.

Enligt den tulltaxeförordning, som nu gäller, heter det i § 13, mom. 5, tredje stycket:

»Önskar näringsidkare, åt vilken medgivits sådan rätt som nu är sagd, anstånd med erläggande av tullavgiften för vara, som han i ovan angivna ändamål infört», — det vill säga för att efter förädling exportera den — »till dess frågan avgjorts, huruvida befrielse från tullavgiften må njutas, vare han till sådant anstånd berättigad, därest han, med anmälan om förhållandet, till generaltullstyrelsen avlämnar säkerhet, som styrelsen finner betryggande, för vad honom kan åligga att till tullkassan inbetala.»

Alltså finna herrarne, att här är redan möjlighet given till kredit under hela den tid, för vilken varan kan för förädling och blivande export innehavas. Genom att följa denna anvisning kan industriidkaren undgå att till statskassan inbetala tullbelopp, som eljest såsom interpellanten anförde, skulle undandragas näringslivet. Tyvärr har, säger jag, detta icke blivit tillräckligt uppmärksammat, och bästa beviset härfpå är, att den ärade interpellanten icke fäst sig vid denna nog så viktiga bestämmelse. Jag skall erkänna, att jag en tid varit i samma läge trots att jag varit med om att utarbete de bestämmelser, som det här är fråga om. Jag har icke tillräckligt framhållit denna utväg, då jag tidigare haft anledning att befatta mig med denna fråga, men nu har jag dragit försorg om, att denna bestämmelse skall ytterligare understrykas och bringas till allmänhetens kännedom genom kommerskollegii publikationer. Därigenom hoppas jag, att man i vidsträcktare mån än hittills skall komma att begagna den kredit, som riksdagen medgivit den industri, som förädlar tullpliktiga varor för export.

Vidare ber jag få påpeka en annan sak, och jag kan göra det av egen personlig erfarenhet. Det är nämligen icke så lätt att draga nytta av dessa bestämmelser, om man icke noga studerat såväl den gamla tulltaxeförordningen som den nu gäl-

Svar å interpellation.
(Forts.)

lande. I den förstnämnda stod det, att, i fråga om de varor, varom vi tala, nämligen halvfabrikat och tullpliktig råvara, som importerats för förädling och export, den *vid införseln* erlagda tullavgiften kunde återfås. Vidare stod det, att varor, för vilka rätt till tullrestitution blivit beviljad, skulle återutföras inom ett år *från varans införsel*. Nu är att märka sålunda, att när jag införde varan, måste jag direkt förtulla den, om jag ville ha den tid av ett år på mig, som var medgiven för förädlingen och återutförelsen. Jag måste sålunda omedelbart förtulla varan. Jag kunde icke enligt denna bestämmelse lägga den på nederlag, där, som herrarne veta, den kan ligga i flera år. Detta har emellertid i grund blivit ändrat genom gällande tulltaxeförordning. Den författning, som trädde i kraft den 1 december 1911 innehåller följande bestämmelse: »— — — skolande emellertid denna (nämligen rättigheten till tullrestitution) anses förfallen med avseende å utländsk råvara, som ingår i exportvara, vilken icke inom ett år efter råvarans *angivning till förtullning* utförts eller intagits å restitutionsupplag.» Märk väl, mina herrar, skillnaden häri. Här har ordet »införsel» försvunnit, och här talas numera icke heller om ett år från varans införsel utan om ett år från varans *angivning till förtullning*. Enbart denna lilla ändring gör, att man kan lägga råvaran på tullnederlag, och vad det betyder vet varje industriidkare. Därigenom kan jag, då jag har så lång tid på mig, använda mig av gynnsamma konjunkturen för inköpen, låta varan ligga på tullnederlag, och i mån av behov förtulla den, och det är, som jag sedan åtnjuter, innan den förädlade varan måste ur landet utföras, torde oftast vara tillräckligt, men däremot var det icke tillräckligt, då jag ville använda mig av gynnsamma konjunkturen för inköp av råvara, och tiden räknades från varans införsel.

Här ha vi sålunda två olika utvägar, varpå industriidkare kunna förskaffa sig den kredit, som den ärade interpellanten ansåg vara huvudsaken att åstadkomma. Jag vill icke säga, att icke dessa anordningar tåla vid någon förbättring; och ehuruval bestämmelserna varit i kraft endast sedan den 1 december 1911, har jag för min del intet emot att, då nu en kunglig proposition skall i ämnet till riksdagen avlätas, även särskilt grundligt överväga den omständigheten, huruvida de av mig nu åsyftade bestämmelserna skulle kunna göras ännu mjukare och framför allt, om så behöves, ännu tydligare, så att de som hava intresse av dessa angelägenheter skulle kunna bättre se, vad det gäller, och veta att bättre begagna sig därutav.

Men om nu kunnat påvisas att beträffande krediten allt icke är så illa ställt, som den ärade interpellanten tycks föreställa sig, vill jag, innan jag slutar, påpeka ännu en annan omständighet, som i detta sammanhang är av synnerlig vikt. Visserligen har den ärade interpellanten meddelat, att han ansåge lättnaderna i kontrollbestämmelserna icke vara så mycket värda som

Svar å interpellation.
(Forts.)

just frågan om lättare kreditmöjlighet. Men denna hans erfarenhet står i direkt strid med den, man har inom industrilivet, alltså inom de kretsar som hava ett verkligt behov i detta hänseende. Då jag själv såsom förädlingsindustriidkare haft tillfälle att under ett tjugotal år studera dessa angelägenheter, har jag, till den kraft och verkan det kan hava, velat understryka vad som kom till uttryck i en av herr Röing vid fjolårets första riksdag avgiven motion. Jag ber att därur få uppläsa följande passus: »Utan att på något sätt söka förringa värdet av den utredning, som i detta avseende torde åstadkommas eller hava åstadkommit, hyser jag dock den uppfattningen, att det i mindre grad är kreditfrågans ordnande än fastmer behovet av ökade möjligheter till tullrestitution bland annat genom förenklade kontrollåtgärder, som gör sig mest kännbart.» Således, alldeles samma uppfattning, som kom till synes i kommerskollegii framställning, och alldeles samma uppfattning, som jag har tillåtit mig förut framhålla såsom grundad på min egen erfarenhet, framkommer här i herr Röings motion. Jag frågar då: varför skola vi ställa oss så oförstående gent emot detta och framhäva endast kreditfrågan då båda utvägarna så väl tåla vid att beaktas och användas?

För att icke lämna rum för något missförstånd efter mitt yttrande, så att någon till äventyrs skulle tro, att jag på något sätt skulle underkänna det varma intresse för saken, som den ärade interpellanten gjort sig till tolk för, vill jag här också begagna tillfället att tacka honom för detta hans inlägg, även om det innefattar ett nog så skarpt angrepp på den ställning jag intagit till frågan. Huruvida denna min ställning blir till hinder för fortsatt utveckling, får framtiden utvisa. Jag vill blott försäkra kammaren, att ingen kan livligare än jag önska, att vi måtte komma därhän, att en allt mera utvecklade såväl handelsomsättning som omsättning för vår industri med främmande länder kommer till stånd; och det vore egendomligt, om man, efter att hava deltagit i det politiska livet ett antal år och visat sitt intresse för dessa angelägenheter, plötsligt skulle befinnas vara en fiende till utvecklingen, vare sig det gäller handel eller industri. Det har visserligen tvistats något om vägarna. Men herrarna höra själva, att i fråga om vägarna, och när det gäller att avgöra vilka som närmast böra anlitas, de sakkunniga äro ganska ense. Och då jag vid detta tillfälle kunnat konstatera, att det i riksdagen råder ett allmänt intresse för att något här skall åtgöras, vågar jag väl också tro, att det lilla misstroende, som den ärade interpellanten hyser mot min ställning till saken, skall försvinna inför frågans stora vikt, och att denna skall förmå oss alla att göra vad vi kunna för att bringa denna angelägenhet till en lycklig lösning.

Herr Palmstierna: Ja, herr talman, det misstroende, som jag hyser, är naturligtvis även det grundat på erfarenhet,

grundat på den erfarenheten nämligen att den ärade herr finansministern företräder, så vitt jag kan förstå, en ganska ensidig industriidkareståndpunkt i denna fråga. Omedvetet färgas hela hans uppfattning om åtgärder och motåtgärder av denna ståndpunkt; och i detta ögonblick, när uppmärksamheten så att säga koncentrerat sig på att man borde få i gång en stark export, på att man borde få hela vårt näringsliv inriktat härpå, vågar jag säga, att det arbete, som varit under de tidigare åren, och de motåtgärder, som då vidtagits, hava förlamat vår kraft i nuvarande ögonblick.

Det är detta jag velat framhålla; och då jag också i dag finner, att den ärade herr finansministern tar upp dessa småbestämmelser uti såväl tulltaxeförordningen som övriga förordningar, bestämmelser som industrien själv ej uppmärksammat, och som den organisation av Sveriges industri, Svenska industriförbundet — ja, jag vill icke här ge något premium precis åt det förbundets ledning, men i allt fall — som har till speciell uppgift att söka på allt sätt i respektive förordningar tillvarataga vad som kan vara till gagn för industrien, icke ens brytt sig om att tillvarataga, så vill jag säga, att det i själva verket visar värdelösheten av dessa bestämmelser, något som också framkom i herr finansministerns anförande. Det är ärför med glädje man tar fasta på att i detta avseende förbättring kommer att ske, liksom det naturligtvis även är en lättnad, att kontrollföreskrifterna, som nu äro i hög grad byråkratiska och inkrånglade, i någon mån komma att hävas.

Men vad jag vill bestämt framhålla, och vad jag bestämt vågar påstå, det är, att då vi om några år än en gång skola taga upp denna fråga — för tre år sedan höllo vi på med den, och då betonade jag, att det här kommer bara att bli palliativ — så blir det ingenting av därmed, förrän vi hava tillgodogjort oss samma erfarenhet som andra länder och bestämt slå tillbaka de hinder, som ställas i vägen av den exklusiva industripolitik, som hos oss bedrives. Då skall det också visa sig, att dessa smååtgärder, som man nu flaggar med, icke alls komma att få den betydelse för ett förstärkt näringsliv, som mera genomgripande åtgärder kunde åstadkomma.

Att jag så starkt talar om kreditfrågan, sker med en viss rätt. Ty för varje år som går, finna vi, hur dyrbart kapitalet blir, och hur hushållningen såväl för stat och kommuner som för enskilda med nationens rörelsekapital blir svårare och svårare; och då är det ju ett rent spektakel, att man låter kapital ligga i tullförvaltningens läder i stället för att omsätta det till näringslivets gagn. Det är ur den synpunkten en nödvändighet, synes det mig, att vi ge oss in på verkligen genomgripande åtgärder och här, liksom i vårt danska grannland, införa kreditupplag.

Herr Rönig: Herr talman, mina herrar! Efter herr finansministerns senaste anförande finnes det ju icke mycket att

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

tillägga. Det glädde mig att höra, att han, såvitt jag kunde uppfatta, fullkomligt delar den synpunkt, som jag har utvecklat i en motion, som jag framlade vid 1914 års förra riksdag.

Jag begärde ordet uteslutande därför, herr talman, att jag visserligen med samma glädje som herr finansministern har märkt det varma intresse, som herr Palmstierna har för att främja handels och industriens berättigade intressen, men att jag dock ej kunnat undgå att finna, att han i hög grad sökt bagatellisera de reformer, som kunna och böra göras i fråga om kontrollbestämmelserna i vår tullagstiftning, i fråga om tullrestitutions. Dessa kontrollbestämmelser äro, efter min uppfattning, för tillfället av en sådan art, mina herrar, att de praktiskt taget omöjliggöra reexport av en hel del här i landet tillverkade varor.

Jag har i min motion framdragit exempel därpå; och jag kan nämna ännu ett sådant fall, som visar, hurudana kontrollbestämmelserna äro. När det för vår verkstadsindustri är fråga om att tillverka exempelvis ångpannor för export, skall varenda plåt vara stämplad på ett sådant sätt, att man skall kunna krypa in i ångpannan och se efter, att den består bara av sådana ångpanneplåtar, som äro försedda med den föreskrivna stämpeln. Det är som regel omöjligt, att krypa in i ångpannan och verkligen undersöka att plåtarna äro stämplade och av sådan beskaffenhet, att man kan få restitution av tullen vid eventuell export av varan.

Det är blott detta som jag velat framhålla, nämligen att det ävenledes är av yttersta vikt att dessa kontrollbestämmelser bli reviderade. Att herr Palmstierna sedan naturligtvis har fullständigt rätt uti att man icke allenast bör tillgodose industriens berättigade intressen, utan även, ej minst under nu föreliggande situation, böra göra allt vad göras kan för att befämja handels berättigade intressen, är jag den förste att erkänna; och jag har i en motion här i kammaren, i likhet med herr Bergström i första kammaren, föreslagit, att vi skulle göra en undersökning för att, när en gång världskriget tar slut, söka vara beredda att tillgodose såväl handels som industriens alla berättigade intressen, så att våra näringar må kunna utnyttja de möjligheter, som då eventuellt kunna förefinnas.

Herr Bengtsson i Göteborg: Herr talman! Jag skall endast yttra några få ord i anledning av de stränga kontrollbestämmelser, som för närvarande finnas beträffande reexport, och drawbacksgods. Det kan ej vara lämpligt, att man har så hårda villkor för kontrollbestämmelser, så att dessa komma att förorsaka onödiga kostnader. Jag skall anföra ett enda exempel bland de många.

En köpman i Sundsvall hade importerat juteväv. Juteväven skulle användas som emballage vid export av trämassa. Trämässan inlastades nu i Sundsvall, men det var på det sättet, att fartyget hade att anlöpa Göteborg på utgående. Då ansåg man på tullkam-

Svar å interpellation.
(Forts.)

maren i Sundsvall, att man icke kunde skicka partiet från Sundsvall till Göteborg med mindre än att postera tullbevakning ombord, en tjänsteman av lägre grad, och denne tulltjänsteman hade naturligtvis att uppbära dagtraktamente och andra förmåner, som äro förenade med en sådan resa. Det är ju klart, att en resa från Sundsvall till Göteborg — jag vet icke hur lång tid en sådan kan taga — medför betydande kostnader för en köpman, som vill exportera trämassa eller andra varor, och så mycket mer onödig kan väl en dylik anordning anses vara, när det endast är fråga om ett litet parti, som skall exporteras, som nu en 1,000 balar, och restitutionsbeloppet inte kan bli någon hög summa.

Det synes mig därför nödvändigt, att man vidtog andra åtgärder för kontroll. Jag tror, att det vore synnerligen lämpligt, att man införde deklarationsformen i större utsträckning än nu är fallet, och jag gör mig räkning på, att herr finansministern, då han kommer att närmare behandla denna fråga, tager dessa synpunkter i beaktande.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen nr 36, angående anskaffande av motorcyklar för armén;

till bankoutskottet propositionen nr 38, angående pension åt vaktaren vid Kaknäs' skjutbanor K. A. Lindbloms änka Matilda Lindblom, född Käck; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 42, angående försäljning av Livregementets grenadjärers och Livregementets husarers förutvarande övningsfält Sannahed.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 5.

Till avgörande förelåg först lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av justitieombudsmannens framställning till riksdagen om åtgärder för åstadkommande av en mera tillförlitlig värdering av död mans bo.

Ang. värdering av död mans bo.

Lagutskottet hade till behandling förehäft en av justitieombudsmannen i den av honom till innevarande års riksdag avgivna ämbetsberättelse gjord framställning att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstad-

Ang. värdering av dödmans bo.
(Forts.)

komma ökad garanti för tillförlitligheten av de värden, som i boupp-teckningarna efter avlidna personer åsattes deras kvarlåtenskap samt sålunda låge till grund för gällande arvsbeskattnng.

Utskottet hemställde, att justitieombudsmannens ifrågavarande framställning icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande viss del av utskottets motivering hade reservation avgivits av herr *Lindhagen*.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr *talman* en på begäran ordet till

Herr Nilsson i Tånga som yttrade: Herr talman! Det utskottsutlåtande, som nu föreligger till behandling, har ju som bekant föranletts av en framställning från justitieombudsmannen om åtgärder för åstadkommande av en mera tillförlitlig värdering av dödmans bo.

Jag skall redan från början erkänna, att jag blev en smula förvånad, då jag läste detta utskottsutlåtande, och icke minst förvånad blev jag över att detta utlåtande föreligger så gott som enhälligt. Det synes mig nämligen, som om den framställning, som här gjorts av justitieombudsmannen, är grundad på så sakligt starka skäl, att det vill en åtskilligt starkare motivering till än den lagutskottet presterat för att förringa betydelsen av en reform på det område det här är fråga om.

Som kammaren finner, går justitieombudsmannens framställning ut därpå, att det allmännas intresse med hänsyn till arvs-katten skall bli bättre tillgodosett. Dödsbodelägarnes rätt att själva utse boupp-teckningsförrättare och värderingsmän skulle frångås dem. Ovedersägligen förhåller det sig också så i verkligheten, som justitieombudsmannen säger, att avsevärda skattebelopp gå förlorade för statsverket därigenom att värderingen är för låg, motsatsen vore ägnad att förvåna, då ju dödsbodelägarna ha ett direkt intresse att bevaka, ett intresse, som ju påtagligen tar sig uttryck däri, att man till värderingsmän inkallar sådana personer, som man vet stå på arvingarnas sida.

Nu har jag naturligtvis icke härmed velat kasta någon skugga på någon eller insinuera, att det bedrivs ett systematiskt bedrägeri mot det allmänna, men det har utvecklats till praxis, att värderingarna skola vara låga, och det ligger i sakens natur, att dessa värderingar också bli låga just därför att de ligga till grund för arvs-katten. Jag tror knappast, att det ännu ingått i det allmänna rättsmedvetandet, att det är någonting orätt uti att dessa värderingar göras så låga som möjligt.

Nu säger lagutskottet, att de personer, som för närvarande syssla med boutredningar och därmed sammanhängande göromål, i allmänhet vetat att genom redbarhet och skicklighet förvärva sig förtroende hos domstolarna. Ja, det kan man naturligtvis erkänna som

riktigt. I allmänhet är det så, att de som förrätta bouppteckningar äro i orten kända personer, pålitliga män, som även sköta andra dylika uppdrag, såsom arvskiften, auktioner m. m. Men detta bevisar ingalunda på något sätt värderingarnas riktighet. Bouppteckningsförrättaren tar ju egentligen ingen del i värderingen av boet. Han för protokoll, d. v. s. upptecknar den gjorda värderingen. Denna skötes, i allmänhet av ett par värderingsmän tillkallade av arvingarna, d. v. s. de som skola erlägga arvskatten. Domstolarnas prövning av värderingarna är i alla avseenden rent illusorisk, det måste av helt naturliga skäl inskränka sig till att bli en rent formell granskning.

Ang. värdering av dödmans bo.
(Fort.)

Nu invändes av lagutskottet, vilket också har av justitieombudsmannen påpekats, att det allmännas intresse är till någon del säkerställt därigenom, att det är stadgat, att värde å fast egendom ej får upptagas lägre än nästföregående årets taxeringsvärde; samt att i fråga om aktier, obligationer och dylika värdehandlingar enligt kungl. förordningen om arvskatt och skatt för gåva, numera gälla, att dessas värden böra beräknas efter gällande börspris eller, därest handlingen icke är noterad å börs ävensom där omständigheterna föranleda till att det börsnoterade värdet icke motsvarar pris, som under normala förhållanden kan antagas hava varit påräkneligt vid försäljning, efter sistnämnda pris. Det skulle sålunda endast vara ifråga om lös egendoms värdering som en undersökning kan ifrågakomma. Utskottet säger sig också vara medvetet om, att denna värdering understundom kan vara lägre än den rätteligen borde vara, men efter det att utskottet gjort detta erkännande, gör det en helomvändning. Det vill icke vidare höra talas om den saken, utan ordar om den enskildes intresse, d. v. s. dens intresse, som skall erlägga arvskatt, hans intresse i att till bouppteckningsförrättare få kalla de personer, till vilka han har förtroende. Ja, jag skulle vilja säga: tacka för det, att han när han har ett intresse att bevaka, betvivar ingen men det är icke *hans* intresse, det här gäller, utan det är *statsverkets* intresse.

Nu förhåller det sig icke så, som lagutskottet vill göra gällande, att det är endast i fråga om lösegenom i boet man icke har säkerhet för att ej undervärdering förekommer, ehuru det ju är alldeles påtagligt, att ifråga om värdering av lösegenom missförhållandena framträda starkast, och det ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att här gäller det icke heller små värden. Det kan vara synnerligen värdefulla yttre och inre inventarier av olika slag, såsom dyrbara kreatursbesättningar, maskiner vid fabriker m. m. Men justitieombudsmannen fäster uppmärksamheten på, att det också kan vara andra värden som bli undervärderade. Det heter här på sidan 8: »Men även beträffande värderingen av fastigheterna torde nog understundom skäl förefinnas för anmärkning. Om t. ex. en lantegendom sista tiden före ägarens fränfalle betydligt förbättrats genom uppförandet av dyrbara byggnader, genom nyodlingar eller dylikt, så att det verkliga värdet betydligt överstiger förra årets taxeringsvärde, så borde utan tvivel värdet å en sådan egendom i

Ang. värdering av dödmans bo.
(Forts.)

bouppteckningen upptagas högre än nämnda taxeringsvärde. Men antagligt är nog, att bouppteckningsmännen i regeln utan närmare undersökning även i dylika fall upptaga värdet till just föregående årets taxeringsvärde.

Härtill kommer dessutom en annan omständighet: En var vet ju, att taxeringsvärdena ofta, ja man skulle kunna säga, i de allra flesta fall äro synnerligen dåliga mätare på det verkliga värdet hos en fastighet. På senare tiden torde väl åtskilliga förbättringar i detta avseende i riktning mot en rättvisare värdering av fastigheterna gjort sig gällande, men nog får man väl ändå erkänna, att det är åtskilligt övrigt att önska även i den vägen. I regel förhåller det sig praktiskt taget så, att försäljningspriset väsentligen överstiger taxeringsvärdet. Jag hörde sålunda här om dagen berättas om en fastighet, som såldes av några lösbodelägare för 26,000 kronor, taxeringsvärdet uppgick till 18,000 kronor. Vilket belopp, som då kom att ligga till grund för arvs-katten, är icke svårt att avgöra. Även om det nu skulle vara så, att det fall jag relaterat icke är typiskt för förhållandet mellan det verkliga värdet och taxeringsvärdet, ett allbekant sakförhållande är dock, att taxeringarna på många håll äro otillbörligt låga.

Jag är, som sagt förvånad över det sätt, varpå lagutskottet behandlat denna justitieombudsmannens framställning, att den behandlat den så snävt som fallet är. Denna framställning är enligt mitt förmenande synnerligen beaktansvärd. Även om man nu icke vill betaga stärbhusdelägarna rätten att själva utse bouppteckningsförrättarna, får man dock medge, att i fråga om utseendet av värderingsmän det allmänna har starka anspråk på att öva inflytande och att dessa personer, som vid bouppteckning böra representera det allmännas intresse i minst sagt lika hög grad som arvingarnas, vid förrättningen handla under känsla av ansvar.

Som saken nu ligger, har jag naturligtvis intet yrkande att göra, men jag uttalar den förhoppningen, att den framställning, som här gjorts av justitieombudsmannen, och den sak som han däri fört fram, icke må vara begrävd i och med detta utskottsutlåtande.

Härpå anförde

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Det är min skyldighet att svara några ord på den föregående talarens yttrande, och jag skall göra det så kort som det över huvud taget är mig möjligt.

Vad det här gäller, mina herrar, är väsentligen att upphäva den rätt, som gällt sedan gammalt och alltid ansetts som ett privilegium särskilt bland landsbygdens befolkning, rätten att få till bouppteckningsförrättare kalla de personer, till vilka stärbhusdelägarne ha förtroende. I allmänhet är det nämndemän eller andra förtroendemän i orten, vilka härvid ifrågakomma. I deras ställe skulle sättas vissa utav domstol förordnade män, som skulle verkställa förrättningen eller åtminstone värderingen.

Vi ha inom utskottet öfvervägt, huruvida tillräckliga skäl föreligga för att göra ändring härutinnan, och vi ha kommit till det resultat, att de skäl som tala för en förändring äro svaga i jämförelse med de som tala emot. Det är nämligen så, att för den allra största delen utav den egendom, som är av någon väsentlig betydelse för bouppteckningen och arvskatten numera satts sådana bestämmelser, att en för låg värdering ej är att befara. Vi ha ännu så sent som 1914 utfärdat en förordning om arvskatt och skatt på gåva, som innehåller ganska noggranna bestämmelser om hur den egendom skall värderas, som består av fastighet, obligationer, aktier, värdehandlingar och en del andra papper. Det enda som står kvar och som kan bli föremål för en låg värdering, är annan lösegendom, särskilt då inventarier, vilka ju på landet understundom kunna vara av betydighet.

Utskottet har då ifråga om denna egendom sagt, att utskottet visserligen är medvetet om att sådan egendom ibland värderas jämförelsevis lågt, men utskottet anser att den omständigheten i och för sig icke kan vara tillräckligt skäl för att taga bort den högt skattade rätten för stärbhusdelägarna, att själva kalla sina bouppteckningsför rättare. För egen del får jag säga, att den vinst som skulle tillskyndas statsverket genom en sådan ändring som här ifrågasatts, den tror jag skulle bli synnerligen ringa. För övrigt vill jag påpeka att när ett bo värderats, så ligger denna värdering sedermera ganska ofta till grund för arvskifte, fördelning, övertagande av boet etc., och då finnes det väl icke några stora skäl för att värdena ovillkorligen skola drivas upp i högsta möjliga grad. Jag är nog medveten om, att man vid sådana uppgörelser brukar beräkna en viss procents förhöjning av egendomens bouppteckningsvärde, men icke heller detta anser jag vara något gällande bevis för att värdena oskäligt nedpressats.

Man har såsom ett exempel anført, att förbättring av en fastighet bör beaktas vid värderingen, d. v. s. sådan förbättring som inträtt under det sista året. Jag vill dock påpeka, att enligt beskattningslagarna ha vederbörande taxeringsmyndigheter skyldighet, att så snart en sådan mera avsevärd förbättring inträffat beakta detta och höja egendomens taxeringsvärde även under den löpande femårsperiod, för vilken taxeringen annars gäller.

Jag tror, att utskottet i sitt avstyrkande utlåtande träffat det rätta, och ett vittnesbörd härom torde även ligga däri, att utskottet varit i sak så gott som enhälligt. Jag skall tilllåta mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag har icke av vad lagutskottets ärade ordförande nu yttrat blivit på minsta sätt övertygad om, att icke justitiombudsmannens framställning har starka skäl för sig. Herr Petersson upprepade vad utskottet säger i sitt utlåtande, nämligen att det är en gammal och högt skattad rätt för bodelägare att kalla de personer, för vilka de ha förtroende. Ja, det erkänner jag, men när den rätten fastslogs, hade vi ingen progressiv

Ang. värdering av dödmans bo.
(Forts.)

Ang. värde-
ring av dö-
mans bo.
(Forts.)

arvsskatt här i landet, och det är väl ändå en sak, som vi måste taga hänsyn till, och som förringar betydelsen av utskottets argument. Jag kan för övrigt icke förstå, varför man på detta område icke borde bättre bevaka statens intressen och få in kontroll. Överallt där det gällt att staten skall taga ut skatter, acciser och dylikt strävar man efter kontroll; vi ha kontroll vid taxeringar, vid brännerier, vid sockerfabriker och överallt där det gäller att bevaka statens skatteintressen. Jag kan därför icke finna varför det skulle anses helt obehöfligt här, att staten övar kontroll. Jag har icke något yrkande att göra, men jag påstår, att denna sak som det här gäller, är av den beskaffenhet att den icke i längden låter avvisa sig.

Herr Söderberg i Hobbarn: Ja, herr talman! jag tror verkligen att vi få betrakta detta justitieombudsmannens försök att tränga in på detta område såsom varande ett ganska omotiverat försök att ibland oss, den stora svenska allmänheten, tränga ut något som över huvud taget har sin grund i vad vi av ålder skattat högt, nämligen tro och heder. Jag hyser den uppfattningen, att om man ägnar denna fråga någon liten uppmärksamhet och därjämte har någon erfarenhet att lägga till, så skall man nogsamnt finna, att de betänkligheter, som justitieombudsmannen hyser med avseende på statens rätt att få ut sin andel, äro i stort sett obefogade.

Såsom herr Petersson i Lidingö villastad nyss har anfört, är det ju så, att ett bo oftast består av flere stärbhusdelägare, vilka naturligtvis var för sig söka att bevaka och tillgodose sina intressen. Dessa intressen bevakas till och med på de mest minutiösa sätt, så att man vid bouppteckningstillfällena kan få bevittna huru det uppstår ganska mycket gräl stärbhusdelägarna emellan, huru de äro misstänksamma och frukta, att den ene gynnas framför den andre.

Vidare har ju också här blivit påpekat, huru vi så sent som förra året lagstiftat i denna sak och bestämt grunderna för värdering av det allra väsentligaste, så att det egentligen bara återstår lösegendomen, huvudsakligen sådan av ganska ringa beskaffenhet. Skulle man börja nagelfara bouppteckningarna ute på landsbygden, skulle man finna, att de som kallats att vara bouppteckningsförrättare, varit så nogräknade, att de specificerat till och med en massa söndrigt porslin, träskedar och husgeråd av mycket ringa värde.

Jag tror, att när man kommit så långt att för fastigheterna taxeringsvärdet skall under alla omständigheter läggas till grund och för obligationer och aktier det i marknaden gällande värdet på dessa papper, så har man väl icke någon anledning att klaga. Jämför man de få städer, där magistraten äger rätt att låta verkställa dessa bouppteckningar med de städer, där stärbhusdelägarna själva utse dessa förrättningsmän, så torde man med skäl kunna fråga: går det bättre till, blir där ett bättre arbete utfört, där magistraten skickar ut bouppteckningsmännen,

och tillgodose dessa bättre statens intressen än de bouppteckningsmän som kallas av stärbhusdelägarna? Den erfarenhet jag vunnit har lärt mig motsatsen. Det är ju ofta så, att man brukar skicka ut en vaktmästare för att företaga en bouppteckning i en familj, en uppteckning, som sedan lägges till grund för instrumentet.

*Ang. värdering av dödmans bo.
(Forts.)*

Jag kan för min del icke finna, att det egentligen föreligger några skäl, som tala för en ändring i dessa förhållanden, utan jag håller före, att den stora allmänheten skulle betrakta det såsom ett intrång i sina urgamla rättigheter, om den icke finge anlita män, för vilka den hyser förtroende. Till sist vill jag bara erinra om att enligt min mening, och den är nog ganska välgrundad i detta avseende, kommer det i många fall att bli dyrare för stärbhusdelägarna, om arvodet för förrättningen skulle utgå efter vissa procent, dagtraktamenten med reseersättning m. m. än på det sätt som nu tillämpas, då delägarna kalla dem de hysa förtroende för och med dem överenskomma om en skälig ersättning.

Det är, herr talman, på dessa grunder jag ansett, att utskottet haft alla skäl att avstyrka denna framställning.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående utgifter för kapitalökning i avseende å de till civildepartementet hörande affärsdrivande verken.

Punkten 1.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Efter föredragning härpå av *punkten 2*, angående nybyggnader för postverket, begärdes ordet av

Ang. nybyggnader för postverket.

Herr Persson i Norrköping, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag och herr Svensson i Eskilstuna ha beträffande statens affärsdrivande verk väckt en motion, vari vi på vissa grunder föreslagit, att anslagen skulle ökas med i runt tal 4,345,000 kronor.

Vi ha vid denna motions framställande stött oss på en av riksdagen förut intagen principiell ståndpunkt beträffande de offentliga arbetenas bedrivande med hänsyn till rådande konjunkturer på den privata arbetsmarknaden.

Riksdagens beslöt nämligen 1912 att i en skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om att de allmänna arbetena måtte i görligaste mån ordnas med hänsyn just till arbetsförhållandena och arbetstillgången. Riksdagen förklarade bland annat i denna sin skri-

Ang. nybygg-
nader för
postverket.
(Forts.)

velse, att åtskilligt kunde göras beträffande den arbetslöshet, som uppstode till följd av dåliga konjunkturen eller genom att den privata företagsamheten låge nere. Riksdagen påpekade i samma skrivelse, på vilka områden det fanns möjlighet att igångsätta arbeten under nedgångskonjunktur.

Nu befinna vi oss faktiskt i en nedgångskonjunktur med avseende på arbetstillfällena. Ty det är ju ett känt och erkänt faktum, att den privata företagareverksamheten på grund av krisen till stor del blivit inskränkt, med det resultat att arbetslösheten ökats och att större och större skaror blivit utan sysselsättning och utan bröd. Vi ansågo därför lämpligt att i konsekvens med riksdagens år 1912 uttalade mening göra den framställning vi nu gjort. Vi hade nämligen lagt märke till att chefen för civildepartementet på grund av statsfinansiella skäl redan före propositionens framläggande hade uppmanat de affärsdrivande verken att vara så sparsamma som möjligt med sina framställningar om anslag. Dessa verk hade också följt statsrådets maning och sökt göra de inskränkningar på alla områden, som de ansågo sig vara i stånd att göra. Men icke förty fann chefen för civildepartementet behövt inskränka anslagen till dessa verk med i runt tal 6,000,000 kronor. Vi ansågo, att denna inskränkning var för stor, och att man tagit alltför stor hänsyn till de statsfinansiella skälen och allt för litet hänsyn till de sociala skälen, som man dock vid denna frågas behandling borde anlägga. Det var därför vi gjorde vår framställning med begäran, att de av Kungl. Maj:t äskade anslagen måtte ökas med något över 4,000,000 kronor.

Nu har ju statsutskottet behandlat denna framställning välvilligt i ordalagen, men vad förslagen angår, har utskottet stannat vid att hemställa om bifall till blott en ringa del av vår framställning den nämligen, som omfattar ett anslag om 1,000,000 kronor, varav 500,000 kronor skulle förskottas redan detta år av tillgängliga medel och användas till verkstadsanläggningar i Malmö. Vad de övriga frågorna beträffar har statsutskottet hemställt om avslag på vår framställning, och utskottet har förklarat, att det gjort detta uteslutande på grund av statsfinansiella skäl, d. v. s. på grund av svårigheten att skaffa pengar för att tillmötesgå våra övriga framställningar. Jag kan ju icke annat än respektera dessa skäl, de äro väl fakta antagligen. Vi framhöllo ju också i vår motion, att man måste taga hänsyn till dessa befintliga skäl, och därför nämnde vi i vår motivering, att vi, med hänsyn till dessa skäl, i varje fall ville ha möjligheten öppen till att, därest det statsfinansiella läget skulle något ljusna dessa framställningar kunde bifallas.

Jag skulle naturligtvis varit väsentligt mera tillfredsställd, om statsutskottet yrkat bifall till samtliga våra framställningar, och denna tillfredsställelse skulle säkert delats av dessa stora skaror av arbetslösa arbetare, vilka så väl behövt beredas sysselsättning och arbetsförtjänst i stället för att erhålla arbetslöshetsunderstöd.

Jag har emellertid, herr talman, icke något yrkande att göra ty jag anser det lönlöst. Jag har dock icke velat låta detta statsutskottets utlåtande gå förbi utan att yttra dessa ord, och jag vill betona,

att det är nödvändigt i fortsättningen, att man så långt görligt är, söker från statsmakternas sida beakta just de synpunkter, som framställdes av riksdagen i dess skrivelse år 1912 angående de allmänna arbetenas ordnande med hänsyn till konjunkturerna på arbetsmarknaden.

Ang. nybyggnader för postverket.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkten 12.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 13, angående anslag till statsbanebyggnaden Ulriksfors—Volgsjön, föredrogs härefter; och anförde därvid

Ang. statsbanebyggnaden Ulriksfors—Volgsjön.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman, mina herrar! Jag vill på förhand meddela, att jag icke kommer att göra något yrkande i denna punkt och icke heller i den följande, men då den fråga, som jag här vill påtala, väsentligt sammanhänger med den följande punkten, nämligen om järnvägen Sveg—Brunflo, hoppas jag att få yttra mig i sammanhang om båda dessa punkter.

Jag kan icke riktigt förstå, varför man skall forcera bygandet av Volgsjöbanan och däremot hålla tillbaka Sveg—Brunflo-banan. Det är nämligen meningen här, att man skulle taga en halv miljon av det anslag, som redan beviljats till Sveg—Brunflo-banan, och använda det till fortsättande av Volgsjöbanan, och denna sistnämnda bana skulle således bli färdig redan 1916, under det att däremot Sveg—Brunflo-banan skulle fördröjas. Den skulle icke enligt detta förslag kunna bli färdig förrän 1919, och man kan tolka ett civilministerns yttrande härvidlag så, att det kanske är meningen att t. o. m. uppskjuta denna banas fullbordande till 1920. Jag vet icke, om detta är en riktig tolkning, men ordalydelsen gör, att man blir litet tveksam om vad vederbörande statsråd egentligen menar. Han säger nämligen, att det *torde* kunna ordnas så, att banan blir färdig 1919. Vad man då skall lägga in i detta »torde» kan det vara olika uppfattning om. För min del är jag av den meningen att Orsa—Sveg-banan, som byggts av ett enskilt bolag, men har ett stort statslån, naturligtvis bär sig mycket dåligt, innan den blir sammanknuten med Sveg—Brunflo-banan. Och

Ang. stats-
banabyggnaden
Ulriksfors—
Volgsjön.
(Ports.)

om man ser på det intresse, staten ovillkorligen måste ha av Orsa—Sveg-banan, då ju den banstumpen förr eller senare måste inlösas av staten, så tycker jag, att det är fullt ut lika stort intresse att sörja för att den banstumpen också blir rentabel som att så fort som möjligt komma upp till Volgsjön. Jag vill visst icke förneka, att det är ett mycket stort intresse att nå fram till Volgsjön, ty där finnes mycket stora utvecklingsmöjligheter. Jag hade tillfälle i egenskap av statsrevisor att i somras se denna trakt och vill, som sagt, rakt icke förneka det stora intresset av att banan så snart som möjligt når densamma, men jag tycker, att det borde vara lika stort intresse att snart få till stånd banan Sveg—Brunflo.

Nu säger järnvägsstyrelsen, att det icke är så brådskande med banan till Brunflo, emedan man har Storsjötrafiken. Ja, det är på sätt och vis sant, men den järnvägstrafik, som kan uppstå på södra sidan av Storsjön, är icke så trängande, utan det är fastmera fallet med trafiken från Sveg till Berg vid södra ändan på Storsjön. Det är den delen av Inlandsbanan jag tycker, att man icke borde fördröja, utan söka påskynda så mycket som möjligt.

Jag har, som sagt, intet yrkande, men det skulle intressera mig att höra, vad herr civilministern själv menar med denna åtgärd. Är det verkligen meningen, när man nu tager en halv miljon av det redan beviljade anslaget till banbyggnaden Sveg—Brunflo, att det kan få bero med den banan, icke blott till 1919 utan kanske ända till 1920?

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Sydow: Herr talman, mina herrar! Vad den siste ärade talaren närmast berörde, var det i denna punkt eventuellt ifrågasatta lånet från anslaget till Sveg—Brunflo-banan för fullbordande av statsbanan Ulriksfors—Volgsjön. Jag ber emellertid få påpeka, att järnvägsstyrelsen visserligen förutsatt en sådan åtgärd, men att jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet särskilt understrukit, att detta vorc en utväg, som endast i nödfall skulle tillgripas, därest man icke vid den tidpunkt, då penningarna behövdes, kunde disponera andra medel för ändamålet. Jag har sålunda i främsta rummet föreslagit, att man skulle av tillgängliga medel förskottera dessa 500,000 kronor, och att endast i det fall, att det statsfinansiella läget vid den tidpunkten icke tillåte detta, man skulle gå till den av järnvägsstyrelsen ifrågasatta utvägen att låna 500,000 kronor av anslaget till Sveg—Brunflobanan.

Den ärade talaren önskade vidare få en auktoritativ tolkning av ordet »torde» i nästa punkt. Jag vill då säga, att detta är att tolka på det sätt, varpå detta ord i allmänhet i den mera försiktiga ämbetsstilen bör tolkas, nämligen så att man genom denna forms användande vill gardera sig mot alldeles oförutsedda möjligheter.

Jag vill sålunda som min mening uttala att de bästa förhopp-

ningar förefinnas att även statsbanan Sveg—Brunflo skall kunna fullbordas och bli i sin helhet färdig år 1919.

*Ang. stats-
banebyggnaden
Ulrikafors—
Volgsjön.
(Forts.)*

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 14—23.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 7, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering, begärdes ordet av

*Ang. en vote-
ringspropo-
sition.*

Herr Hallendorff, som yttrade: Den praxis, som särskilt från denna kammares sida har tillämpats i avseende å de gemensamma voteringarna, torde inte lätt låta sig rubba. Det är inte heller min avsikt att nu komma med något yrkande i sådan riktning. Men jag vill gärna ha till protokollet antecknat, att jag icke anser, att regeringsformens 71 § ger tillräckligt stöd för att i detta fall anställa gemensam votering, och att jag därför finner det vara riktigast, om denna voteringsproposition icke antoges.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände den i memorialet föreslagna voteringspropositionen.

§ 8.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förläggning av statens lantbruksskolor till lämpliga kronogendomar; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Om ändring i bestämmelserna för lån ur torvlånefonden.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande bestämmelser för lån ur torvlånefonden.

Uti en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande handläggning remitterad motion, nr 16, hade herr *Hallén* hemställt, att riksdagen måtte medgiva rätt till sådan ändring i gällande bestämmelser för lån ur torvlånefonden, att i de fall, där Kungl. Maj:t så prövade skäligt, amorteringstid av högst 20 år måtte medgivas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Holmquist* och *Fahlén* mot utskottets motivering.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan anförde

Herr Nilsson i Linnås: Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

I utskottets motivering står emellertid på sidan 4, första stycket, talat om en torvströfabrik, som staten måst övertaga. Äsyftade meddelande lyder: »I ett fall har emellertid staten nödgats på grund av ofullgjorda återbetalningar inköpa en torvströfabrik. Å det till detta företags understödjande utlämnade lån å 60,000 kronor återstår oguldet ett belopp av omkring 45,000 kronor.»

Den här omnämnda torvströfabriken är belägen ungefär 3 km. från den plats där jag bor, och därför äger jag ganska god kännedom om förhållandet. Jag har därför ansett mig böra göra en erinran i denna sak.

Fabriken övertogs av statskontoret för ungefär 4 år sedan på exekutiv auktion, och sedan den tiden har fabriken legat helt och hållet nere. Man har icke alls kunnat märka, att staten haft en tanke på att den varit ägare till fastigheten, och ej heller att driften skulle återupptagas i en nära framtid eller att man gått i författning om fabriken försäljning. Den är belägen vid västra centralbanan 62 km. från Halmstad och har således lätta exportmöjligheter till Halland, Skåne och eventuellt även till Danmark. Till fabriken hör, utom byggnader och maskiner, en mosse på 180 tunnland, en av de bästa man kan tänka sig, åtminstone enligt vår uppfattning om torvmossar. Den har ett djup på sina ställen av 10—15 meter med delvis torvströ och delvis brännortv och med bästa avloppsmöjligheter.

När nu fabriken och mossen icke utnyttjas, så förfalla emellertid diken å för år, spårvägsnätet ut till mossen förstöres, maskiner och dylikt rosta och förfaras så småningom. Det är därför enligt min uppfattning och enligt den allmänna uppfattningen där nere

att betrakta såsom något märkvärdigt, att icke staten gör det minsta för att antingen försälja eller utarrendera torvströfabriken, så att den kommer till nytta och användning. För varje år som nu går förfares egendomen mer och mer.

Jag har för min del ansett mig böra vid detta tillfälle göra en erinran, på det att regeringen eller eventuellt statsrevisorerna på något sätt måtte gå i författning om att statskontoret vidtager åtgärder till mossens utnyttjande. Det är som sagt endast detta jag velat påpeka, och jag har för övrigt endast att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Slätåker: Herr talman! Jag kommer icke att framställa något yrkande gent emot ett enhälligt utskott. Men med den kännedom jag har särskilt om torvströberedning skulle jag varit glad över, ifall utskottet kunnat komma till annat resultat, ett resultat som jag är alldeles övertygad om att vi någon gång i framtiden måste nå. Det är en passus i utskottets utlåtande, som jag särskilt fäst mig vid, där utskottet säger, att om ett företag är riktigt planerat och väl ordnat i ekonomiskt avseende, så torde det ej vara förenat med några oöverkomliga svårigheter att under så lång tid som 13 år slutamortera det erhållna lånet. Jag har deltagit i ledningen av en torvströfabrik i 10 år, och för den fabriken ha vi icke haft några obehag i ekonomiskt hänseende, men man må ordna för sig hur väl som helst, är man dock beroende av vissa förhållanden, som man icke råder över, nämligen väderleksförhållandena. Men jag inser också, att man måste ha goda garantier från statens sida för att utlämna lånen, kanske icke så mycket vad beträffar torvströfabrikationen som i fråga om bräntorvsfabrikationen. Jag tror dock icke, att det skall vara omöjligt att överenskomma även om denna sak.

Jag har som sagt icke något yrkande, utan vill endast uttala den förhoppningen, att då motionen kommer fram en annan gång, ärendet skall få en annan utgång.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härefter föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt torpare och lägenhetsinnehavare å kronopark för av ålgar förorsakad skada;

nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ersättning till mindre jordbrukare i skogsbygder för å dem tillhörig gröda av ålgar förorsakad skada;

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avsördringsinnehavares befriande från avgäld;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upp-

Om ändring i bestämmelserna för lånen ur torvlånefonden.
(Forts.)

låtelse av vissa kronan tillhöriga områden till Malmbergets municipalsamhälle;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde nästkommande fredag ämnade besvara herr Thorssons interpellation angående en till tredje arméfördelningen verkställd leverans av brännvin.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om ändring av § 55 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av ångpanneanläggningen vid Svea trängkärs kasernetablissemang i Örebro;

bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till beskattning av nöjestillställningar;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skolråd och kyrkostämma av större inflytande vid fastställande av skolform; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande möjligheten att tillverka potatisflingor i så stor myckenhet, att landets behov därav tillgodoses m. m.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *Olsson* i *Ramsta* under 7 dagar fr. o. m. den 6 mars,
> *Ericsson* i *Ätvidaberg* > 4 > > > 4 >
> *Persson* i *Malmö* > 3 > > > 4 >
> *Rune* > den 4 mars och
> *Åkerman* > > 4 > .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,51 e. m.

In fidem
Per Crowvall.